

Den här artikeln är del av rapporten "I skuggan av makten", framtagen av Svenska Läkare mot Kärnvapen och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF.

RATIFICERA KÄRNVAPENAVTALET

■ Maj Britt Theorin

- Ansvarig för svensk freds- och nedrustningspolitik 1982–1991

Det föreslagna kärnvapenavtalet måste ses i ett historiskt perspektiv. På 1950-talet var tilltron till atomvapen stor framförallt hos de manliga politikerna, "Våra gossar skall inte ha sämre vapen än fienden" var ett argument. Kultursverige och fredsrorelsen, under ledning av Per Anders Fågelström och Inga Thorson i det socialdemokratiska kvinnoförbundet protesterade. En öppen protest inom socialdemokratin var mycket ovanligt och ledde till en utredning där Olof Palme var sekreterare. Olof Palme och Tage Erlander var båda för svenska atomvapen men slutsatsen av utredningen blev "inga svenska atomvapen". Från den dagen har socialdemokratin och Sverige under dess ledning varit bland de främsta i kampen mot kärnvapen. Alva Myrdal, Inga Thorsson, Olof Palme och understechnad samlade en mycket stor majoritet i FN bakom våra olika förslag för en kärnvapenfri värld. Sverige var en stormakt för fred och mot kärnvapen.

I Icke-spridningsavtalet, NPT, förbinder sig kärnvapenmakterna att seriöst förhandla för att avskaffa alla kärnvapen mot att vi andra länder inte skaffar kärnvapen. De har minskat sina kärnvapen men satsar nu för fullt på nya kärnvapen. Ryssland moderniserar sina strategiska kärnvapen. Kina och Ryssland satsar aggressivt på att utveckla mindre och effektivare kärnvapen. USA har beslutat att satsa upp till 1200 nya miljarder dollar under tre decennier på sitt kärnvapenprogram. Efter 50 år väntar vi fort-

farande på att kärnvapenmakterna skall uppfylla sina utfästelser i NPT. Skall vi vänta ytterligare 50 år?

Många initiativ har tagits under årens lopp för att minska och avskaffa kärnvapen. ICAN:s initiativ om ett avtal som förbjuder kärnvapen ledde inte bara till stöd från 122 länder inklusive Sverige, utan också glädjande nog till Nobels fredspris 2017. Avtalet viktigaste funktion är att utgöra ett fortsatt tryck på de nio länder som har kärnvapen att göra sig av med dem. Ett sådant avtal är tillsammans med de åtta kärnvapenfria zonerna i världen mycket viktigt för att minska kärnvapenmakterna att använda sina kärnvapen. Ett annat initiativ kom tidigare från vetenskapsmän.

Inom Pugwash samlades vetenskapsmännen från öst och väst för att överbrygga motsättningarna under det kalla kriget. Joseph Rothblat – den första kärnvapenmotståndaren – tog initiativ till en bok *Är en kärnvapenfri värld önskvärd – möjlig?*, där också jag medverkade. Den kom under ögonen på den australiske premiärministern som i ett telefonsamtal bad mig medverka till ett förslag om en **realistisk** väg att avskaffa kärnvapen – det som blev Canberra-kommissionen. Efter 9 månaders arbete lämnade vi - de 16 männen och jag - vårt förslag. Tyvärr hade den socialdemokratiska regeringen fallit i Australien, men den irländska regeringen förde fram våra förslag till NPT-konferensen år 2000 i ett 13 punktsprogram. Såväl kärnvapenmakterna som icke-kärnvapenstaterna ställde sig kärnvapenmakterna bakom förslag-

et. Men någon tidsplan fanns tyvärr inte. Inte heller detta beslut har kärnvapenmakterna levt upp till.

Det är viktigt att påminna sig att folkopinionen i världen vill bli av med alla kärnvapen. Det visar sig bland annat i stödet för kärnvapenfria zoner. De kärnvapenfria zonerna omfattar 99 % av allt land på södra halvklotet och 74 % av allt land utanför kärnvapenmakterna och begränsar därmed kraftig kärnvapenmakternas möjligheter till ett fritt agerande.

Men åtgärder mot kärnvapen behöver inte begränsas till internationell aktivitet. Vi kan som Kazakstan deklarerar oss själva som en kärnvapenfri zon, kanske tillsammans med Finland. Men vi kan också införa en lag som förbjuder kärnvapen på svensk mark. Det finns ingen sådan lag, däremot finns en princip att kärnvapen inte får föras in i Sverige men då kärnvapenmakterna varken bekräftar eller förnekar förekomsten av kärnvapen och detta inte kontrolleras vet varken regering, riksdag eller svenska folket om kärnvapen förs in i Sverige. Därtill kommer att den svenska regeringen själv kan bevilja eller vägra tillstånd att föra in kärnvapen. En sådan förbudslag kan enkelt ske genom ett tillägg till lagen om kärnteknik från 1984.

Från det formella svenska beslutet att inte skaffa svenska atomvapen på 60-talet har inget annat parti agerat för en annan ståndpunkt förrän de senare åren. Frågan om Natomedlemskap har förändrat bilden. Att tro att Sverige genom medlemskap i Nato skall kunna förändra dess uttalade kärnvapenstrategi är med förlov sagt naivt. Allianspartierna har sagt nej till kärnvapenavtalet då det enligt USA och Nato skulle kunna äventyra det säkerhetspolitiska samarbetet. Sverigedemokraterna säger nej till kärnvapenavtalet. De anser att det inte är möjligt utan att stormakterna instämmer i avtalet. Sverige har under 200 år fört en alliansfri och neutral politik och därmed hållit oss undan flera världskrig och aldrig låtit något annat land bestämma vår utrikespolitik. Varför låta det ske nu?

Centerpartiet har under alla år varit klart emot kärnvapen. Så sent som 2014 motionerade Centern i riks-

dagen: "Tiden är därför mogen för Sverige att tillsammans med likasinnade länder gå vidare och arbeta för en konvention om förbud mot kärnvapen." 122 länder har i FN röstat för ett sådant förbud. Vad är det som fått Centern att ändra ståndpunkt?

Den socialdemokratiska partikongressen 2017 tog ställning till en serie motioner med följande uttalande: "Efter år av stagnerande arbete för kärnvapenedrustning driver Sverige nu frågan om ett förbud mot kärnvapen. I år inleds viktiga förhandlingar om ett globalt förbud inom ramen för FN. Som ett led i arbetet med att förbjuda kärnvapen globalt måste alla åtgärder övervägas. Såväl lagstiftning som kärnvapenfria zoner kan bli aktuella som ett sätt att implementera ett globalt kärnvapenförbud. Vårt mål är en kärnvapenfri värld".

"Driver nu frågan om ett förbud mot kärnvapen" tydligare kan en politisk ståndpunkt knappast uttryckas. Att detta enligt en Sifundersökning stöds av 86% av svenska folket ger politikerna det stöd de behöver för att hålla ryggen rak och fortsätta sitt aktiva arbete för en kärnvapenfri värld.

Ratificera kärnvapenavtalet!